

INAQUE

LEİLA SLIMANI

2. DIEL

KRAJINA INÝCH
DÍVAJTE SA, AKO TANCUJEME

PREKLAD
KAMILA LAUDOVÁ

Leila Slimani

Krajina iných

II

Leila Slimani

LE PAYS DES AUTRES II

REGARDEZ-NOUS DANSER

COPYRIGHT © Éditions Gallimard, Paris, 2022

TRANSLATION © Kamila Laudová 2025

COPYEDITING Jana Obert

COVER & ILLUSTRATION © Arriba

SLOVAK EDITION © Inaque 2025

ISBN 978-80-8207-295-5

ISBN E-BOOK 978-80-8207-296-2

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať so zámerom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Leila Slimani
Krajina iných
II

Dívajte sa, ako tancujeme

INAQUE

Pre Bounty, bez ktorej by nič nebolo možné.

ZOZNAM POSTÁV

Mathilde Belhajová sa narodila v roku 1926 v Alsasku, kde v roku 1944 stretla Amina Belhaja, keď sa jeho regiment zastavil v jej dedine. Vzali sa v roku 1945 a o rok neskôr za ním odišla do Meknesu v Maroku. Po troch rokoch v dome svokrovcov v srdci štvrte Berrima sa presťahovali na statok, kde Mathilde porodila dve deti: Aichu a Selima. Zatiaľ čo jej manžel tvrdo pracoval, aby na pozemku vybudoval prosperujúce hospodárstvo, Mathilde otvorila dispenzár, kde ošetrovala miestnych roľníkov. Hneď po príchode do Maroka sa začala učiť po arabsky a berbersky a napriek ťažkostiam a nesúhlasu s niektorými tradíciami, najmä pokiaľ išlo o postavenie žien, si k tejto krajine vytvorila silné puto.

Amin Belhaj sa narodil v roku 1917 ako syn vojenského tlmočníka Kadura Belhaja a Muilaly. Ako najstarší sa po otcovej smrti v roku 1939 stal hlavou rodiny. Zdedil Kadurove pozemky, no počas druhej svetovej vojny sa pridral k pluku spahiov. So svojím pobočníkom Muradom bol internovaný v nemeckom tábore, odkiaľ sa mu podarilo utiecť. V roku 1944 sa stretáva s Mathilde a v roku 1945 si ju v Alsasku berie. V päťdesiatych rokoch, v čase nepokojov pred vyhlásením nezávislosti Maroka, zasväcuje celý život statku, o ktorom sníva ako o modernom poľnohospodárskom podniku. Je zaniieteným priaznivcom moderných techník a šľachtí nové odrody citrusov a olív. Po rokoch neúspechov mu obchodné partnerstvo s maďarským lekárom Draganom Palosim konečne prinesie zisk.

Aicha Belhajová sa narodila v roku 1947 ako dcéra Mathilde

a Amina. Chodí do katolíckej školy, kde dosahuje výborné výsledky. Mystické a nespútané dieťa, pýcha svojich rodičov.

Selim Belhaj sa narodil v roku 1951 ako syn Mathilde a Amina. Matkou rozmaznávaný chlapec tiež navštevuje katolícku školu.

Omar Belhaj sa narodil v roku 1927 a je jedným z Aminových bratov. Od detstva prechováva voči Aminovi zmes obdivu a nenávisti. Vyčíta mu, že vstúpil do francúzskej armády a bol obľúbencom ich matky Muilaly. Je impulzívny, násilnícky typ, ktorý sa počas vojny zblízuje s nacionalistami. V päťdesiatych rokoch pred vyhlásením nezávislosti sa čoraz viac angažuje a organizuje násilné akcie.

Jalil Belhaj sa narodil v roku 1932 ako najmladší z Belhajových súrodencov. Podľahol „prekliatiu“ Muilalinej rodiny, trpí psychickou poruchou. Žije zatvorený v izbe, celé dni sa pozerá do zrkadla. Keď sa jeho matka presťahuje na statok, Jalila odvedú k strýkovi do Ifranu. V roku 1959 po odmietaní prijímania potravy zomiera hladom.

Muilala Belhajová sa narodila na začiatku dvadsiateho storočia, vydala sa za Kadura Belhaja. Pochádzala zo strednej vrstvy, nikdy sa nenaučila čítať ani písať. V rodine sa dedila psychická choroba – mnohí predkovia blúdili nahí ulicami alebo sa rozprávali s duchmi. Porodila sedem detí, prežili štyri: Amin, Omar, Jalil a Selma. Milujúca, odvážna matka, ktorá bezhranične zbožňuje svojho prvorodeného a obdivuje nevestu Mathilde za jej slobodomyselnosť a inteligenciu. Okolo roku 1955 sa u nej začnú prejavovať prvé príznaky demencie. Opustí dom v Berrime a posledné roky života prežije na statku. Zomiera krátko pred Jalilom, v roku 1959.

Selma Belhajová sa narodila v roku 1937, sestra Amina, Omara a Jalila. Matkou rozmaznávaná, krásna dcéra je pod prísny dozor bratov a obzvlášť vystavená násiliu zo strany Omara. Nespútaná žiačka, ktorá často uteká zo školy. Na jar 1955 sa zoznámi s mladým pilotom Alainom Crozièrom a otehotnie. Aby sa zabránilo hanbe, Amin ju vydá za svojho bývalého pobočníka Murada. V roku 1956 porodí dcéru Sabah.

Murad sa narodil v roku 1920, pochádza z dediny osemdesiat kilometrov od Meknesu. V roku 1939 nastupuje do armády a na fronte sa stáva Aminovým pobočníkom. Tajne a prudko sa doňho zamiluje, Mathilde sleduje so žiarlivosťou. Po vojne odchádza s marockým kontingentom do Indočíny. Znechutený násilím dezertuje, vracia sa do Maroka a vyhľadá Amina. Pracuje ako predák na statku Belhajovcov, je prísny a robotníci ho neznášajú. V roku 1955 sa ožení so Selmou.

Monette Bartová sa narodila v roku 1946 ako dcéra Émila Barta, letca zo základne v Meknese. Navštevuje katolícku školu a spriatelí sa s Aichou. Stanú sa nerozlučnými priateľkami a dôvernícami. Jej otec zomiera v roku 1957.

Tamo je dcéra Ity a Ba Miluda, dvoch robotníkov z *douaru* pri statku. Mathilde ju zamestná ako slúžku hneď po príchode. Alsaská gazdiná sa k nej správa tvrdo, no časom si Tamo nájde miesto v rodine a ostáva s nimi až do smrti.

Dragan Palosi je maďarský gynekológ židovského pôvodu. Počas vojny uteká s manželkou Corinne do Maroka. Po nepríjemnej skúsenosti v jednej casablanskej klinike sa usádza v Meknese. V roku 1954 ponúkne Aminovi obchodné partnerstvo pri exporte pomarančov do Európy. K Mathilde prechováva priateľstvo a obdiv, pomáha jej s dispenzárom. Berie si pod ochranu Aichu a počas jej štúdií jej nosí knihy.

Corinne Palosiová pochádza z Dunkerque, je Draganova manželka. Zmyselná žena, ktorá vyvoláva túžbu u mužov a nedôveru u žien. Trpí tým, že nemá deti, a žije v Meknese v istej osamelosti.

PRVÁ ČASŤ

Doba neberie do úvahy, kým som. Uvalí na mňa,
čo sa jej páči. Dovoľte mi ignorovať dobu.

Boris Pasternak

Doktor Živago

Mathilde stála pri okne a dívala sa do záhrady. Do svojej bujne a neupravenej záhrady, takmer vulgárnej. Bol to jej spôsob pomsty za striednosť, ku ktorej ju jej manžel v každom ohľade nútil. Deň sa len začínal a hanblivé slnko sa predieralo cez konáre stromov. Žakaranda ešte nerozkvitla, fialové kvety ostávali zatvorené. Stará vrbu sa smutne skláňala k zemi a dva hruškovce sa ohýbali pod ťarchou avokád, ktoré nikto nejedol, len hnili v tráve. Záhrada nebola nikdy krajšia než v tomto ročnom období. Bol začiatok apríla 1968 a Mathilde si pomyslela, že Amin si tento čas nevybral náhodou. Ruže, ktoré si dala poslať z Marrákeša, sa rozvinuli len pred niekoľkými dňami a záhradou sa niesla čerstvá, sladkastá vôňa. Pod stromami sa rozprestierali záhony agapantov, georgín, levandule a rozmarínu. Mathilde tvrdila, že tu rastie všetko. Pre kvety bola táto pôda požehnaná.

Už k nej doliehal spev škorcov a v tráve zazrela dvoch drozdov, ako poskakujú a oranžovými zobákmi pichajú do zeme. Jeden z nich mal na hlave biele pierka a Mathilde napadlo, či sa mu ostatné vtáky posmievajú alebo či ho, práve naopak, považujú za výnimočného a rešpektujú ho. Kto vie, ako žijú drozdy, zamyslela sa.

Začula zvuk motora a hlasy robotníkov. Na cestičke vedúcej k záhrade sa objavila obrovská žltá príšera. Najprv zazrela kovové rameno a na jeho konci obrovskú lyžicu bagra. Stroj bol taký široký, že sa sotva prepchal medzi olivovníkmi, robotníci kričali pokyny vodičovi bagra, ktorý na svojej ceste trhal konáre. Napokon sa stroj zastavil a nastalo ticho.

Táto záhrada bola jej brloh, útočisko, pýcha. Hrala sa tam so svojimi deťmi. Spávali pod vrbou, piknikovali v tieni kaučukovníka. Učila ich spoznávať zvieratá ukryté v korunách stromov

a kríkoch. Sovy a netopiere, chameleóny, ktoré potom zatvárali do škatúl od topánok a nechávali umrieť pod posteľou. A keď deti vyrástli a prestalo ich baviť jej nežné správanie, prichádzala sem, aby zabudla na samotu. Sadila, strihala, presádzala. Naučila sa rozoznávať vtáčí spev podľa hodiny. Ako teraz mohla snívať o chaose a pustošení? Ako si mohla priať zničenie niečoho, čo milovala?

Robotníci vstúpili do záhrady a zarazili kolíky do zeme, čím vytvorili obrys obdĺžnika dvadsaťkrát päť metrov. Dávali si pozor, aby gumenými čižmami nepošliapali kvety, a táto pozornosť – dojímavá, no zbytočná – Mathilde rozrušila. Pokynuli vodičovi bagra, ktorý zahodil cigaretu a naštartoval motor. Mathilde sa strhla a zavrela oči. Keď ich znovu otvorila, veľké kovové čeľuste sa zaborili do zeme. Obrovská ruka vnikla do čiernej hliny a uvoľnila vôňu machu a humusu. Trhala všetko, čo jej stálo v ceste, a za niekoľko hodín vytvorila vysokú kopu hliny a skál, na ktorej bezvládne ležali kríky a stáť kvety.

Železná ruka patrila Aminovi. Tak si to Mathilde predstavovala počas dopoludnia, keď nehybne stála za oknom obývačky. Prekvapilo ju, že jej muž sa na to nechcel pozerieť – ako jeden po druhom padajú stromy a rastliny. Vyhlásil, že jama môže byť iba tam. Že treba kopať pri dome, na najslnečnejšej časti pozemku. Áno, tam, kde bol orgován. Tam, kde kedysi rástol citrange.

Najprv povedal nie. Nie, pretože si to nemohli dovoliť. Pretože voda bola vzácna a cenná a nemala by sa míňať na rozmary. Kričal nie, lebo nenávidel predstavu, že vystaví takú nehanebnosť na oči úbohým roľníkom. Čo by si pomysleli o výchove, ktorú dáva svojmu synovi, o spôsobe, akým sa správa k svojej žene, keby ju videli, ako sa polonahá kúpe v bazéne? Nebol by o nič lepší ako bývalí kolonisti alebo dekadentní mešťania, čo sa v krajine premnožili a bez hanby vystavovali na obdiv svoj nablýskaný úspech.

Ale Mathilde sa nevzdala. Zmietla jeho odmietnutia zo stola. Rok čo rok sa k téme vracala. Každé leto, keď zafúkal chergui a spaľujúce horúčavy jej išli na nervy, znovu vyrukovala s nápadom na bazén, ktorý v ňom vzbudzoval odpor. Myslela si, že to nikdy nepochopí, on, ktorý nevedel plávať a bál sa vody. Zjemnela, štebotala, prosíkala ho. Nevnímala ako hanbu, že by ukázali, čo dosiahli. Nikomu tým neubližovali. Mali predsa právo užívať si život po tom všetkom, čomu obetovali svoje najkrajšie roky, najprv vojne a následne statku. Chcela bazén. Chcela ho ako náhradu za všetky obete, za samotu, za premrhanú mladosť. Mali už cez štyridsať, nemali čo komu dokazovať. Všetci farmári v okolí, aspoň tí, čo žili moderne, mali bazén. Páčilo by sa mu viac, keby sa predvádzala v mestskom bazéne?

Lichotila mu. Vychvaľovala jeho úspechy pri šľachtení olivovníkov a vývoze citrusov. Myslela si, že ho zlomí, keď sa pred neho postaví s horúcimi, začervenanými lícami, s vlasmi prilepenými od potu k spánkom, s lýtkami pokrytými kŕčovými žilami. Pripomenula mu, že všetko, čo dosiahli, je predsa výsledkom ich tvrdej práce, vytrvalosti. On ju však opravil: „Ja som pracoval. Ja rozhodujem, ako sa peniaze použijú.“

Keď to povedal, Mathilde sa nerozplakala ani nerozzúrila.

V duchu sa usmiala, spomenula si na všetko, čo preňho robila – preňho, pre statok, pre robotníkov, ktorých ošetrovala. Na všetok čas, čo venovala výchove detí, vodila ich na hodiny tanca a hudby, kontrolovala im úlohy. Posledné roky jej Amin zveril účtovníctvo statku. Vystavovala faktúry, platila mzdy aj dodávateľov. A niekedy, áno, niekedy upravovala účtovníctvo. Poznamenala jeden riadok, vymyslela si robotníka, ktorého nikdy nezamestnali, alebo objednávku, ktorá sa nikdy neuskutočnila. A do zásuvky, od ktorej mala kľúč len ona, skrývala zväzky bankoviek omotané béžovou gumičkou. Robila to už tak dlho, že ju hanba a strach z odhalenia dávno opustili. Suma narastala a Mathilde to považovala za zaslúžený odpočet, daň, ktorú si vybrala ako náhradu za svoje ponižovanie. A ako pomstu.

Mathilde zostarla a možno práve jeho vinou vyzerala staršie, než v skutočnosti bola. Pokožka na jej tvári, neustále vystavená slnku a vetru, zhrubla. Na čele a pri kútikoch úst sa jej usadili vrásky. Aj zelená v očiach stratila lesk ako pričasto nosené šaty. Pribrala. A aby ho vyprovokovala, jedného horúceho dňa schytila hadicu na polievanie záhrady a rovno pred očami slúžky a robotníkov sa celá poliala vodou. Oblečenie sa jej prilepilo na telo a zvýraznilo stvrdnuté bradavky aj ochlpenie. V ten deň robotníci škripali zubami, modliac sa, aby sa Amin nezbláznil. Prečo by dospelá žena robila niečo také? Pravda, občas sa takto kropili deti na pokraji odpadnutia, keď ich slnko privádzalo do delíria. Vtedy im hovorili, aby si zapchali nos aj ústa, lebo voda zo studne je nebezpečná a môže vás zabiť. Mathilde bola ako deti. A rovnako ako ony neprestávala prosiť. Pripomínala časy, keď boli šťastní: prázdniny pri mori v Draganovej chatke v Mehdií. Aj Dragan si predsa dal k domu v meste postaviť bazén. „Prečo by Corinne mala mať niečo, čo ja nemám?“ spýtala sa.

Presvedčila samu seba, že práve tento argument donútil Amína kapitulovať. Vyslovila ho s krutosťou a istotou vydieračky. Myslela si, že jej muž mal s Corinne v roku 1967 niekoľko mesačný pomer. Bola o tom presvedčená, hoci nikdy nezískala nič viac než pár triviálnych a odporných indícií – vôňu na jeho košeliach, stopy rúžu. Banálnosti, ktoré ostávajú ženám v domác-

nosti. Nie, nemala dôkazy a on sa nikdy nepriznal, no bolo to očividné, akoby medzi nimi horel oheň, ktorý raz zhasne, no dovtedy ho treba zniesť. Mathilde sa raz nemotorne pokúsila zdôveriť sa Draganovi. Ale lekár, ktorý rokmi ešte viac zmiernel a bol filozofickejší, predstieral, že nerozumie. Odmietol sa postaviť na jej stranu, zapojiť sa do malicherností a viesť s vášnivou Mathilde vojnu, ktorú považoval za zbytočnú. Mathilde sa nikdy nedozvedela, ako dlho mal Amin s tou ženou pomer. Nevedela, či šlo o lásku, či si šepkali nežnosti alebo, a to bolo možno ešte horšie, zažili len tiché telesné opojenie.

S vekom Amin väčšmi opeknel. Na spánkoch mu osiveli vlasy a nechal si narásť jemné fúzy, pretkané striebrom, ktoré mu dodávali výzor Omara Sharifa. Ako filmové hviezdy nosil tmavé okuliare a takmer nikdy si ich neskladal. Krásny však nebol len vďaka svojej opálenej pleti, hranatej sánke a bielym zubom, ktoré ukázal len málokedy. Vekom rozvinul svoju mužnosť. Jeho pohyby sa uvoľnili, hlas mu zhrubol. Jeho prísnosť sa teraz dala vyložiť ako zdržanlivosť, vážnosť mu dodávala výzor šelmy rozvalenej v piesku, navonok pokojnej, no schopnej jediným skokom vrhnúť sa na korisť. Vôbec si neuvedomoval, ako priťahuje ženy – objavoval to len postupne, akoby to vychádzalo spoza neho. A práve v tom, že akoby ani sám nechápal svoju silu, sa možno skrývalo tajomstvo jeho príťažlivosti.

Amin nadobudol istotu a zbohatol. Už netrávil noci s očami upretými do stropu, nepočítal svoje dlhy. Už nesníval o blížiacom sa bankrote, o zruinovaní detí ani o hanbe, ktorá by ich postihla. Amin spával. Nočné mory ho opustili a v meste sa stal rešpektovanou osobnosťou. Zrazu ich začali pozývať na večierky, ľudia ich chceli spoznať, stretávať sa s nimi. V roku 1965 im navrhli, aby vstúpili do Rotary klubu, a Mathilde pochopila, že to nebolo kvôli nej, ale kvôli jej mužovi a že úloha manželiek predsa len niečo znamenala. Amin, hoci málovravný, priťahoval pozornosť. Ženy ho vyzývali do tanca, opierali si líce o jeho, ťahali mu ruku na boky a on – aj keď nevedel, čo povedať, aj keď nevedel tancovať – občas pocítil, že takýto život by bol možný. Život ľahký ako šampanské, ktorého vôňu cítil v ich dychu. Na

týchto večierkoch sa Mathilde neznášala. Pripadala si príliš hlučná, príliš opitá a potom celé dni ľutovala svoje správanie. Predstavovala si, že ju súdia, že si o nej myslia, že je hlúpa a zbytočná, že je hodná opovrhnutia, keď zatvára oči pred manželovými neverami.

Ak členovia Rotary klubu tak naliehali, ak boli k Aminovi takí ústretoví a pozorní, bolo to aj preto, že bol Maročan. Klub chcel prijatím Arabov medzi seba dokázať, že obdobie kolonizácie, obdobie dvoch svetov, sa skončilo. Samozrejme, mnohí krajinu opustili už na jeseň 1956, keď rozvášnený dav zaplavil ulice a dal priechod krvavej zúrivosti. Tehelňa zhorela, na ulici boli zavraždení muži a cudzinci pochopili, že už nie sú doma. Niektorí si zbalili kufre, zanechali byty, ktorých nábytok zapadol prachom, kým ich neodkúpila marocká rodina. Iní sa vzdali svojich pozemkov aj všetkých rokov práce, ktorú im venovali. Amin premýšľal, či sa domov rozhodli vrátiť tí najbojzlivejší alebo, naopak, najbystrejší. No vlna odchodov bola len zátvorka. Vyrovnanie, po ktorom sa život opäť vrátil do normálu. Desať rokov po vyhlásení nezávislosti musela Mathilde uznať, že Meknes sa veľmi nezmenil. Nikto nepoznal nové arabské názvy ulíc, ľudia sa stále stretávali na Avenue Paul Doumer alebo na Rue de Rennes, oproti lekární pána Andrého. Notár zostal. Aj galantérka, kaderník s manželkou, majitelia obchodu s konfekciou na avenue, zubár, lekári. Všetci si chceli aj naďalej – možno s väčšou opatrnosťou, s väčšou zdržanlivosťou – užívať radosti tohto rozkvitnutého, elegantného mesta. Nie, neprišla žiadna revolúcia, len zmena atmosféry. Zdržanlivosť, ilúzia svornosti a rovnosti. Na večeriach Rotary klubu, kde za stolmi sedeli bok po boku marockí meštiaci a členovia európskej komunity, to pôsobilo, akoby kolonizácia bola len nedorozumením, omylom, za ktorý sa teraz Francúzi kajali a Maročania predstierali, že naň zabudli. Niektorí zdôrazňovali, že nikdy neboli rasistami, že celá tá história im bola nepríjemná. Prisahali, že sa im uľavilo, že všetko je konečne jasné a že sa im, tak ako aj ostatným, dýcha ľahšie, odkedy mesto vyplavilo zlú krv. Cudzinci si dávali pozor na to, čo hovoria. Ak neodišli, nebolo to z pohodlnosti, ale aby neurýchlili

pád krajiny, ktorá ich ešte potrebovala. Samozrejme, raz odídu. Raz uvoľnia miesto a lekárnik, zubár, lekár aj notár budú Maročania. No zatiaľ zostávajú a chcú byť užitoční. A napokon, neboli takí odlišní od Maročanov, čo sedeli po ich boku. Elegantní, rozhladení muži – plukovníci, vysokí úradníci –, ktorých ženy nosili západné šaty a krátke účesy. Nie, nelíšili sa od meštiakov, ktorí si bez výčitiek, bez škrupúl nechávali nosiť nákup z tržnice bosými deťmi, ktorí odmietali prosby žobrákov: „Lebo sú ako psy pod stolom. Zvyknú si a stratia aj to málo chuti do roboty, čo mali.“ Francúzi by si nikdy nedovolili povedať nahlas, že je zahanbujúce, ako ľahko si tento ľud zvykne žobrať a nariekať. Nikdy by si neboli trúfli, tak ako Maročania, obviňť slúžky z nečestnosti, záhradníkov z lenivosti, obyčajný ľud z obmedzenosti. A smiali sa, často až príliš nahlas, keď ich mekneskí priatelia plakali nad tým, že nikdy nevybudujú moderný štát so stále negramotným obyvateľstvom. Títo Maročania boli v skutočnosti ako oni. Hovorili rovnakým jazykom, videli svet podobne a bolo ťažké uveriť, že niekedy mohli patriť k inému táboru a považovať sa navzájom za nepriateľov.

Amin bol spočiatku podozrievavý. „Obrátili kabát,“ hovoril Mathilde. „Predtým som bol špinavý Arab, potkan, *crouille* a teraz na mňa z každej strany len ,pán Belhaj‘.“ Mathilde pochočila, že má pravdu, raz večer na tanečnej zábave v haciende. Kaderníková žena Monique bola opitá a uprostred rozhovoru jej z úst vyklázlo slovo *bicot*. Ihneď si zakryla ústa dlaňou, ako by chcela slovo zhltnúť, a vykrikla dlhé „óóó“ s rozšírenými očami a lícami sčervenenými hanbou. Nik okrem Mathilde to nepočul, no Monique sa odvtedy ustavične ospravedlňovala: „Prisahám, nemyslela som to vážne. Neviem, čo to do mňa vošlo.“

Mathilde nikdy s istotou nevedela, čo Amina presvedčilo. Ale v apríli 1968 jej oznámil, že nechá postaviť bazén. Po výkope bolo treba vybetónovať steny, nainštalovať potrubie a filtračný systém a Amin dohliadal na práce s autoritou. Na okraj bazéna dal osadiť rad okrových tehál a Mathilde musela uznať, že celému priestoru dodávali určitú eleganciu. Spolu sledovali, ako sa nádrž naplňa. Mathilde si sadla na rozpálené tehly a pozorovala, ako stúpa voda, netrpezlivá ako dieťa, kedy sa dotkne jej členkov.

Áno, Amin ustúpil. Napokon, bol predsa hlavou rodiny, pánom statku, tým, kto dával robotníkom chlieb, a nemali mu čo hovoriť do spôsobu jeho života. Aj po vyhlásení nezávislosti bola najlepšia pôda ešte stále v rukách Francúzov a väčšina marockých roľníkov žila v biede. Od čias protektorátu, ktorý priniesol obrovské zlepšenie hygieny, populácia prudko narástla. Po desiatich rokoch od vyhlásenia nezávislosti sa roľnícke parcely natoľko rozdrobili, že z nich už nebolo možné vyžiť. V roku 1962 Amin odkúpil časť majetku rodiny Marianiovcov a pozemky vdovy Mercierovej, ktorá sa presťahovala do ošarpaného bytu blízko Poeymirauovho námestia. Získal stroje, dobytok, zásoby a za symbolickú cenu prenajal niekoľkým robotníckym rodinám kúsky pôdy, ktoré zavlažovali kanálmi. V okolí sa o Aminovi hovorilo ako o tvrdohlavom, hnevливom, náročnom statkárovi, ale nikto nikdy nespochybnil jeho poctivosť a zmysel pre spravodlivosť. V roku 1964 získal významné dotácie z ministerstva na zavlažovanie časti statku a nákup moderných zariadení. „Hassan II. pochopil, že sme predovšetkým poľnohospodárska krajina a že práve poľnohospodárstvo treba podporiť,“ opakoval Mathilde.

Keď bol bazén hotový, Mathilde usporiadala recepciu s no-

vými priateľmi z Rotary klubu. Týždeň pripravovala to, čo nazývala „garden party“. Najala čašníkov a od jedného mekneského dodávateľa si prenajala strieborné podnosy, porcelán z Limoges a poháre na šampanské. V záhrade rozostavili stoly a ona na ne porozkladala malé vázy s poľnými kvetmi – vlčie maky, nechtíky, iskerníky –, ktoré robotníci nazbierali ešte v to ráno. Hostia ju chválili. Ženy opakovali, že je to „roztomilé, jednoducho rozkošné“. A muži potľapkávali Amina po chrbte, obdivujúc bazén: „No teda, Belhaj, dá sa povedať, že ste to niekam dotiahli!“ Pri podávaní pečeného jahňata sa ozval potlesk a Mathilde trvala na tom, aby sa jedlo rukami, „po marocky“. Všetci sa vrhli na zviera, odhrnuli chrumkavú kožu a prstami trhali kúsky mäkkého, šťavnatého mäsa, ktoré máčali v soli a rasci.

Hostina trvala až do popoludnia. Alkohol, horúčava a tiché špliechanie vody hostí uvoľnili. Dragan jemne pokyvoval hlavou s privretými očami. Nad hladinou bazéna poletoval roj červených vážok.

„Tento dom je hotový raj,“ rozplýval sa Michel Cournaud. „Ale dávaj si pozor, drahý Amin. Len aby sem raz neprišiel kráľ. Viete, čo som počul?“

Cournaud mal brucho ako tehotná žena a vždy sedával s rozťahnutými nohami a s rukami položenými na pupku. Jeho začervenaná, opuchnutá tvár bola veľmi výrazná a drobné zelené oči si zachovali niečo detské – hravosť, zvedavosť –, čosi pôsobiace dojímavo. Pod oranžovým slnečníkom, ktorý dala Mathilde postaviť, jeho pokožka žiarila ešte väčšmi a Amin, ktorý ho pozoroval, mal pocit, že jeho nový priateľ je na prasknutie. Pracoval pre obchodnú komoru a mal kontakty v podnikateľských kruhoch. Čas trávil medzi Meknesom a hlavným mestom a v Rotary klube si ho cenili najmä pre jeho humor a ešte viac pre schopnosť rozprávať historky z dvora a o intrigách, ktoré sa tam odohrávali. Rozdával klebety ako cukríky hladným deťom. V Meknese sa nedialo nič alebo len veľmi málo. Vyššia spoločnosť sa cítila odrezaná od sveta, uviaznutá v provinčnom, nudnom spôsobe života. Nemala potuchy,

čo sa v skutočnosti deje vo veľkých mestách na pobreží – tam, kde sa rozhodovalo o budúcnosti krajiny. Meknesania si museli vystačiť s oficiálnymi komuniké a rečami o sprisahaniach, nepokojoch, o zmiznutí Mehdiho Bena Barku v Paríži alebo iných odporcov, ktorých mená sa nevyslovovali nahlas. Väčšina z nich ani len netušila, že krajina žije už tri roky v stave výnimočného režimu, že parlament bol rozpustený a uplatňovanie ústavy pozastavené. Samozrejme, nikto si nerobil ilúzie, vedelo sa, že začiatky vlády Hassana II. boli náročné a že čelil čoraz radikálnejšej opozícii. Ale kto mohol povedať, že pozná pravdu? Srdce moci bolo vzdialené a nepriehľadné miesto, ktoré vzbudzovalo súčasne strach aj fascináciu. Najmä ženy milovali príbehy o háreme, kde kráľ údajne držal tridsiatku konkubín. Predstavovali si, že za múrmi *méchouaru* sa odohrávajú hostiny hodné hollywoodskych veľkofilmov a že u potomka proroka tiekli šampanské a whisky potokom. Presne takéto historky im servíroval Cournaud.

Prisunul sa k stolu a začal hovoriť sprisahaneckým tónom. Hostia spozorneli, len Dragan zadriemal, pery sa mu jemne chveli. „Predstavte si,“ začal, „že pred pár týždňami prechádzal kráľ autom popri nádhernom panstve. Tuším v Gharbe, už si presne nespomínam. V každom prípade sa mu miesto zapáčilo. Požiadal, aby ho vpustili na pozemok a zavolali majiteľa. A hľa, skôr než by ste si pomysleli, celé panstvo odkúpil za cenu, ktorú si sám určil. Úbohý majiteľ nemohol nič namietat.“

Na rozdiel od ostatných hostí sa Amin nezasmial. Nemal rád šírenie klebiet ani hanenie panovníka, ktorý od nástupu na trón v roku 1961 urobil z rozvoja poľnohospodárstva prioritu krajiny.

„To sú klebety,“ povedal, „zákerné reči, ktoré si závistlivci vymýšľajú od základu. Pravda je, že tento kráľ ako jediný pochopil, že z Maroka sa dá urobiť nová Kalifornia. Namiesto aby šíril lži, radšej by sa mali tešiť z politiky priehrad a z programu zavlažovania, ktorý umožní každému roľníkovi živiť sa svojou prácou.“

„Mýliš sa,“ skočil mu do reči Michel. „Podľa mojich informácií je mladý kráľ zaneprázdnený najmä nekonečnými ve-